

Vaqif YUSİFLİ

Adilə Nəzər (Adilə Həsən qızı Nəzərova) artıq yeddi şeir kitabının müəllifidir və imzasını çoxdan tanıdıb. İndi şairlərin türk, rus, fars, ingilis dillərində şeirləri ilə çıxış etməsi qətiyyənlə təəccüb doğurmur. Adilə xanım da «çoxdilli» şairdir. Onun İraq Yazıçılar Birliyinin üzvü olması da sensasiya sayılmaz. Və Adilə xanımın filologiya üzrə fəlsəfə doktoru kimi fəaliyyəti də («Azərbaycan dilində fəlsəfə terminlərinin izahlı lüğəti»- 40-a qədər elmi məqalənin və bir monoqrafiyanın müəllifidir) buraya əlavə olunsun (hələ aldığı «Can yarlığı» mükafatını, respublikada və xarici ölkələrdə elmi konfranslarda çıxışları), görün Adilə xanım necə zəki bir qadınmış deyərsən...

Sabah Adilə Nəzər hansı şirkətinə prezidenti ola bilər, ya bir yaxşı vəzifə kreslosunda əyləşə bilər. Amma mənim nəzərimdə o şairdir. Şairlik isə nə vəzifədir, nə də hansı qurumunsa sədirliyi... Şairlik ürəklə baş-baş verməkdir, həyatı, dünyanı, gözəlliyi, təbiəti, Günəşi, Ayı, ulduzları, gülü-çiçəyi hamının gördüyündən fərqli görməkdir.

Hansı ağırlardan çıxdın,
Hansı əzablardan gəldin?
Harda ağladın kim bildi,
Kim bildi ki, harda güldün?

Ruhumun yağmur havası,
Könlümün duman yerisən.
Kiminin ümüd işığı
Kiminin güman yerisən.

Sən elə müqəddəssən ki,
Ayağı yalın girirəm.
Aynaya baxanda sanki,
Məni yox, səni görürəm.

Oxuduqca hər sətrini,
Hər hərfini seyr edirəm.
Sənin özün olum deyər,
Ta, adımlı şair edirəm.

Şairin şeir ömrü yaşamağı barədə etirafları çox eşitmişik

Adilə Nəzərin ayrıca «Şeir» şeiri də var. Burada onun şeirə müxtəlif yanaşmaları ilə üzləşirik. Şeir nədir sualına cavablar səslənir:

Şeir bir az
Tanrıya dostluq yaratma ittifaqıdır,
Bir az da şeirin özünü tanıtmə ixtirası.
Bir az da buludların
Yaddaşındakı yağışların lirikasıdır.
Şeir sözə vurğunluq sənətidir.

Şairin tanrı ilə dostluq yaratmaq «ittifaqı» barədə çox eşitmişik, bir az da özünü tanıtmə «ixtirası» - məlum. Bəs sonra? Hələlik təzə bir söz eşitmirik.

Amma:

Şeirdən əvvəl ağrısı gəlir,
Şeir, həm də ömrü
uzadan nəfəs
Yıxıl, hər misrasına səcdə et,
Şeir bazarıdır könlüm...

Təbii ki, Adilənin şeir haqqında fikirləri onun özünün düşüncələridir. Bəzən heç razılaşırsan da.

«Şeir adi qulağa xoş gələn uzaq bir coğrafiyadır, rəng korluğudur, səs karlıdır» yaxud «bir ucuz sevgiyə bir bahalı canın ödənişindən epitaftıyadır» - razılaşımaq olmaz...

Şeiri bu qədər sağa-sola, coğrafiyaya, epitaftıyaya sürükləmək nəçin?

Amma Adilə Nəzərin elə şeirləri var ki, o «coğrafiya»nı, o «epitaftıyanı» da yıxıb sürüyür, əsl şeir obrazı ilə qarşımızda canlanır. Atasının xatirəsinə həsr etdiyi «Mən ağladım» şeiri kimi...

Ağlamaq - potoloji mənada anlaşılsa, hüzn, ələm, haqqıraq gətirir. Amma bu şeirdə ağlamaq kövrəkliyin, həzinliyin poetik ifadəsinə çevrilir.

Qızılı saçlarını gün yandıran iyul gecəsiydi...

Gündüzün havarı, gecənin sükutu ağı dedi,

Mən, ağladım.

Yeddi gün əvvəl -

Namazının ilk günündə xəzan gəldi,

Bütün yarpaqlar tarımar oldu, titrədi, üşüdü.

Həyat budağından bir yarpaq düşdü -ata adında.

Desəm ki, Adilə Nəzər əsil ovqat şairidir, inan-dırmaq çətin olmaz. Şeir elə ovqatdan, əhval-ruhiyyənin rəngarəng, çeşidli çalarlarından yaranmır - deyəcəksiniz. Amma məsələ burasındadır ki, hər şairin ovqatı onun öz fərdi dünyasının bəlirtirəlidir. Bahar qışdan betər ola bilərmi? Bu da ovqatdan asılıdır:

Xəbərin oldumu?

Çox çağırdım bu gecə,

İlk heca və son heca: -

Al apar məni

Bu xəzan vurmuş baharın əlindən, Allah

Bu bahar gözümdən düşdü,

Bu bahar məni qışdan betər üşütdü.

Elə güman eləməyin Adilə Nəzər yalnız ovqat şairidir; canında yatıb qalan duyğularını ovqatı gələndə şeirə çevirir, hətta gününü də qeyd edir. (2 dekabr «şeiri» və s.). Və elə güman eləməyin ki, onun sevgi şeirləri ancaq pessimist ovqat aşılaysın sənə, mənə, ona...

Xocalı işğal olunanda qəfəsdə bir quş... harada olduğunu anlamadığı dar və tüstülü bir qəfəsdədir. Xain gözətçilər tez-tez içəri dalıb süngü-süngüləyir-dilər hiss etmədiyi bədəninə... Yaxud:

Çətindir xar olmaq yağı içində,

Bu xalq ümidindən hələ güc alır.

Ədəbi Fraqmentlər

Adilə Nəzər

Qalib dərd içində, ağı içində
Əsir düşən körpələri, qocaları.
Qarabağın şəhid düşən balası
Xocalıdır, Xocalıdır, Xocalı.

Və Adilə Nəzərin o illərdə- 44 günlük zəfər qələbəindən öncə yazdığı bir şeirdə «Lap hönkürüb ağlaram, axsın yaşımla bulaq tək, Bilim, Xarıbül-bülər açıb ləçəklənəcək» - «sinəsindən qoparsa Qarabağ adlı dağı, gözlərimi möhür tək o dağa basdıraram». İndi göz yaşlarının bulaq tək axmağına lüzum yox, Xarıbül-büllər ləçək-ləçəkdir...

«Əsgərə məktub» şeiri hecanın az-az rast gəlinən on ikiliyində yazılıb və uğur- xeyir dia - yola salma mərasimi ilə səsləşən ritmə uyğundur:

Tələsir qonmağa üç rəngli bayrağın,
Laçında, Şuşada başına hər dağın.
Azadlıq göziyəir o əsir torpağın,
Qisasın qalması - çərəfə toxunur.

Hələ ki, yurd-yuvam, el-obam dardadı,
Hardadır qələbən, zəfərin hardadı?!
Yolunu gözləyən qız intizardadı,
Adına dualar oxuyur, oxuyur...

Adilə Nəzərin şeirlərini fəsil bölgüsü ilə səciyələndirsək, deyərik ki, bu şeirlər payız fəslinə daha çox oxşayır. Özü də bunu etiraf edir:

Payız hakim olub şeirlərimə,
Nə yazsam vərəqdə saralıb solur.
Hələ tab edirəm bu ayrılığa,
Gecəni çəkirəm səhərlərimə.
Vaxt gələr, yazaram yazdan, hələ ki.
Payız hakim olub şeirlərimə.

«Əsən dəli küləklər» də, ağac olmaq istəyi də, yağışı dinləmək də payızdan, daha doğrusu, payızın şair ürəyində sakin olmasından xəbər verir. Amma bu məsələnin ancaq zahiri tərəfidir. Əsas odur ki, Adilə Nəzərə nə qədər subyektiv səslənsə də, payız -şairi - darıxan qadın deyər bilərəmmi?

Yenə də onun bir etirafı:

Hər yerdə eyni fəsil, hər yerdə eyni hava,
İçim çölüm payızdı,
Rəngim də avazdı.

Köç edən durnaların avazına boylanır

İçimdə rəngi solan gül qoxulu ümidlər.

Çölümdə göy üzünün ötəyindən sarmaşan o boz-qara buludlar.

Adilə Nəzərin şeirləri və şeir kitabları barədə bir neçə məqalə ilə tanış olmuşuq. Tərifləyiblər, xoşlarına gələn şeirlərindən misallar da gətiriblər. Amma bir suala cavab verilməyib ki, axı, bu Adilə Nəzərin poetik inkişafı, bir şair kimi irəliləyişi nəzərə cəpirmə?

Başlıca uğurları hansı yöndədir, zəiflikləri necə?

Adilə Nəzər yeddi şeir kitabının müəllifidir və artıq fərdi üslubu da, deyim tərzı də özünəməxsusluğu ilə seçilir. Əgər poeziyada SƏS məfhumu da bir faktor kimi götürülürsə, Adilə Nəzərin də poetik səsi formalaşmış. Məncə, onun «50 yaşımla şeiri»ni elə bu mənada SƏS də adlandırmaq olar.

Sən məni yaza bilərsənmi?

Anlada bilərsənmi ruhumun rəngini?

Səhərlərinin yağış qoxusunu,

Gündüzlərimin sıxıntılarını...

Bu SƏSin güc aldığı mənbə ürəkdir...

Adilə Nəzərdən gətirdiyim şeir parçaları onun sərbəstdə yazdıqlarıdır. Amma o hecda da mükəmməl şeirlər yazır:

Dünya-ələm sevgi dolu,
Açılıb könlümün yolu.
Dil-dil ötən bir bülbül
Yazır məhəbbət şeiri.

Qəlbim oda yanır hər gün,
Gözlərim yoluna sürgün.
Əlim nə soyuq, nə yorğun,
Yazır məhəbbət şeiri.

Yaxud:

Bir göl kimiyəm, lalam,
Sən axar çaysan hələ.
Mən səndə daşam, lələm
Çöküb axa bilmirəm.

Sən mənim can evimin

Təməl bina daşısan.

Evim çökəcək deyər

Söküb ata bilmirəm.

Adilə Nəzər bir şeirində yazır:

Mən niyə həsrətə qucaq açım ki,
Məni də dərd adlı öz sevgilim var.

Onu dərd adlı sevgilisi sözdür, şairidir.. Əgər beləysə, eşq olsun o Dərdə!